

Töö ja Terwis

1930

Kuues aastakäik

Tegew toimetaja

Leopold Johanson

Eestimaa Haigekassade Liidu väljaanne

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 1

Jaanuar 1930. a.

VI aastakäik

Tellimise hind postiga:
aastas . . . 120 senti
6 kuu peale . 60 „
1 „ „ . 10 „
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.
Talitus ja toim.: Tallinn, V. Pärnu 31-5.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.

Hind 10 senti.

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. . . . . kr. 20.—
1/2 „ . . . . . „ 10.—
1/4-6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Teksti ees—50% kallim

Inglise pilt

Töeline võidab kõik raskused

SISU: 1) Aasta vahetusel — A. Linnomägi. 2) Võitlus sotsiaalkindlustuse ümber Eestis — L. Johanson. 3) Palgaliste majanduslik olukord Rootsis — R. Sõrmus. 4) Tegeliku arsti kõnetunnist — Dr. H. Jürgenson. 5) Haigekassade tegevusest. 6) Kinnitusameti otsusi. 7) Sotsiaalkindlustuse edu välisriikides 1929. a. 8) Sotsiaalkindlustusest välismail. 9) Mitmesugused teated. 10) Kirjandus. 11) Pildid.

Aasta vahetusel.

A. Linnomägi, E. Haigekassade Liidu esimees.

Uuel aastal võib Eestimaa Haigekassade Liit ja tema häälekandja „Töö ja Tervis“ omal teel teatud jaamavaht käiduks lugeda. Liit on juba 5 aastat tegutsenud ja saab varsti 5 aastat täis, kui ajakirja „Haigekassa“ esimene number ilmus. Väikest tagasiivaadet nii Liidu kui ka „Töö ja Tervise“ tegevuse alal tehes, tuleb tänuga meeldetuletada haigekassade tegelasi, kelle peades mõte kerkis, neid mõlemaid ellu kutsuda. Kuigi Haigekassade Liit, samuti ajakiri „Töö ja Tervis“ möödunud viie aasta kestvusel oma tegevuses veel ei ole jõudnud täiuseni, sest nii mõnigi asi vajab paremat käsitamist, nii mõndagi tegevuses tuleb uuele, paremale alusele rajada, on siiski nii Liit kui ka „Töö ja Tervis“ omale suutnud kindla poolehoidu võita, niihästi haigekassade tegelaste peres, kui ka arusaajamate kassaliikmete hulgas.

Liidu ellukutsumisega loodi haigekassadele keskkohi, kuhu võib pöörata igal ajal üksikud haigekassad oma hädadega ja on võimalus ühiselt nii mõndagi korda saata, mis üksikul kassal oleks võimatu. Seda võimalust on ka kasutatud ja praegu seisab päevakorras suurem ülesanne — Haigekassade Liidu sanatooriumi ehitamine.

Peab isegi ütleva, et üksikud haigekassad oleks võinud Liidust enesele rohkemgi kasu saada, kuid ei ole osatud Liidu olemasolu ära kasutada. See ütetus käib nii suuremate kui ka väiksemate kassade kohta. Meie haigekassad elavad praegu katsumise-aejürgus. Töölisklassi vaenlased kavatsevad haigekassade omavalitsust hävitada, tahtes takistada üldist sotsiaalkindlustuse arenemist. Just sel ajal, millal tuleks haigekassadel eriti üksmeelselt tegutseda, on mõni haigekassa nagu „pimedusega löödud“ ning teeb väär-samme, mis tööliste vastastele ainult rõõmu võivad sünnitada. Isegi selle idee tõsised kandjad, kelle meele heaks seda arvati tehtavat, tunnevad oma ebasulaste tegevusest kassiahastust. Kuid elu on neid juba teatavate kassade juurest ära pühkinud, ning tuleb loota, et uuel aastal ka eelmise aasta eksisammud parandatakse.

Ainult ühiselt, nii suuri kui väikseid haigekassasid oma Liidu ümber koondades, võib suuremaid tagajärgi kätte saada. Seda mitte ainult oma igapäevase tegevuse huvides, vaid ka selleks, et oma tegevust laiendada ja sotsiaalkindlustuse vaenlaste rünnakut edukalt tagasi tõrjuda.

Võitlus sotsiaalkindlustuse ümber Eestis.

L. Johanson.

Nagu eelmised, nii ka möödunud aasta pole toonud Eesti sotsiaalkindlustuses silmapaistvat arengut. Põhjus — töölisklassi organisatsioonid on veel liig nõrgad, et tagada tarvilikude sotsiaalseaduste läbisurumist valitsuses ja riigikogus. Ametiühingutes on veel võõrad sotsiaalkindlustuse ja töökaitse küsimused, piirdutakse vaid „seisukoha võtmisega“ uute eelnõude

kohta, mis parlamendile esitatud, misjuures teatud ringkonnad igasuguste võtetega isegi püüavad mõningasse eelnõusse eitavat suhtumist esile kutsuda.

Haigekassade liit aga pole veel suutnud enese ümber kõiki haigekassasid koondata, kuigi juba kaugelt suurema enamuse. Eesti haigekassade tegelaskond pole veel küllalt väljakuju-

nenud ega niisugune, kes aitaks ühisel jõul sotsiaalseadusandluse arengule kaasa. Nende tegelaste keskel on veel küllalt olnud ja on ka praegu inimesi, kes valele kohale sattunud.

Vaimupimeduse ja töölisvaenulise mõtlemisviisi arvele tuleb seda kirjutada, et haigekassade liidust lahkus Tallinna ühine haigekassa, kelle omavalitsuse peastmiseks ja õigusliku korra jaluleseadmiseks liidul on kusetamata teened. Selle otsuse kohta, mida niinimetatud „kommunistlikud ringkonnad“ läbi surusid ja mida nüüd uued haigekassa tegelased pole sõandanud veel muuta, kirjutab isegi Eestimaa kommunistliku partei häälkandja „Kommunist“ citavalt:

„Selle parempoolse paindlusega klapiß väga hästi kokku mõni „pahempoolne“ samm, nagu oli Tallinna ühise haigekassa väljaastumine haigekassade liidust.“

See leht nimetab ka sarnaseid tegelasi, kes liidust võõrdumist propageerivad, tööliste vaenlasteks.

Samuti lahkus haigekassade liidust ka Tallinna linnateenijate haigekassa, kus tooniandvad sotsiaalkindlustuse vaenulised ollused. Ta liitu astumise otsus tehti nii ütelda üle noatera ja esimesel juhul muudeti.

Teised haigekassad, eesotsas aga Tartu, Rakvere ja Narva oma, on seda kindlamini asunud liidu ümber.

Ei saa Tallinna ühise haigekassa lahkumist liidust õigustada ükski arusaaja ja mõtleja inimene, olgu ta siis ilmavaateliselt kommunist või sotsialist, välja arvatud parempoolsed. Tallinna ühisel haigekassal on alati olnud juhtiv osa liidus ja kui tal midagi oleks etteheita selle tegevusele, siis oleks tulnud asetada oma esindajaid parematega. Aga ei olegi etteheiteid tehtud ega põhjusi toodud, vaid lihtsalt loobutakse liidust, et lõhkuda tööliisklassi ühistööd ja ühisjõudu. Kellele see tulukõõ tuleb ja kellele häädmeelt teeb, on samuti päevaselge kui seegi, et sarnase talitusviisi läbi kahju tuuakse sotsiaalkindlustusele, tööliisklassi tervele ja elule. Ja seda kõike tehtakse samal ajal, kus sotsiaalkindlustuse vastaste poolt on algatatud haigekassade omavalitsuste lammutamise küsimus — ja kus mitmesugustel nõupidamistel on

haigekassadevastaseid otsusi tehtud. See on kõige jõhkram tööliisklassi huvide äraandmine, millega need inimesed, kes haigekassade liidust lahkumist läbisurunud, toime on tulnud. Ja see omakorda kinnitab väidet, et Eestis haigekassades on omanud ning omavad veelgi mõjuvõimu isikud, kes sinna ei sobi ja kelle tegutsemine sotsiaalkindlustusele ning tööliisklassile kahjuks tuleb.

Aasta kestel on suuremaid raskusi olnud Tallinna, Narva ja Võru ühisel haigekassal. Tallinnas tõi olukorra paranemist endise juhatuse kõrvaldamine peakoosoleku poolt, sedasama tehti ka Narvas. Teistes kassades on märgata töötahet ja püüet võita kõiki neid raskusi, mis haigekassadele ette veeretavad puudulik seadus, madalatest tööpalkadest tingitud väikesed sissetulekud ja halbade töötingimuste järelduel rohke haigete arv.

Haigekassade väljaminekuid märksa suurendab ka riigikogu poolt aasta lõpul vastu võetud seadus, mille järgi suguhaigete nakkusaegjärgus ravimise kulud ei tasuta riigieelarve korras, vaid haigekassade liikmed saavad siin ravimist haigekassa arvel.

Arstidega vahekorra sobitamine on mõnes haigekassas, näiteks Tallinnas, nõudnud suurt jõukulutust, kuid suurematest raskustest on ülesaadud.

Osa arste on vaenulikud sotsiaalkindlustuse vastu, sest et nad on võõrad tööliisklassi elulistele ja sotsiaalkindlustuse küsimustele, ning võtavad omaks neid seisukohti, mida avaldanud sotsiaalkindlustuse vastased. Muidugi on see tingitud ilmavaatest.

Haiguse vastu kindlustuse ja arstikonna vahekorra küsimus oli arutusel isegi Võrus arstide päeval, kus Dr. M. Nõges avaldas seisukohti, et sunduslik vastastikune haiguskindlustus täiesti maksuta arstiabiga ja rahaliste toetustega kindlustatuile ja nende perekonnaliikmeile ei ole sotsiaalseks eduks ega rahvaste õnne ja hüve teguriks.

See on sarnane seisukoht, mida küll on varemgi mujalgi avaldatud, kuid mis võõras on 20. aastasaja euroopalikule mõtlemisviisile, kuid millega siiski esineda võib Eesti piirina. Väga eitavalt suhtus haigekas-

sasse ka Põltsamaa arst Dr. C. Prima, kes kõneldes arstiseisuse sotsialiseerumisest haigekassade ja kindlustuste kaudu, ütles, et „see on arstiseisuse ja arstilise mõtlemisviisi suuremaks vaenlaseks, kuna ta, asetades arsti saagihimust tekitatud demoralisatsiooni ja korrupsiooni õhkkonda, tehes teda sõltuvaks võhikute tujudest ja kaalutlusist, hävitab arsti teadusliselt, eetilisel ja seltskondliselt.“

Kui arst on kogukonna, valitsusasutuse, varem mõisniku, nüüd kapitalisti teenistuses — siis on ta ka sõltuv võhikute tujudest, kuid nähtavasti ei hävine eetilisel ja seltskondliselt. Ka arusaamine.

Arstidepäev võttis vastu M. Nõgese ettepanekul otsuse:

„arvesse võttes, et sundhaiguskindlustus maksuta arstiabiga ja rahalise toetusiga vabastab kindlustatu materiaalsest ja moraalsest vastutustundest igapäevases elus, Võru arstidepäev arvab tingimata tarvilikuks, et kindlustatu võtab isiklikult osa arstiabi ja arstimise kulude kandmisest tema enese ja ta perekonna liikmete haiguse puhul. Selle osa suurus fikseeritakse seaduses.

Võru arstidepäeva arvates tuleb kaalumisele võtta sotsiaalselt haiguskindlustuse süsteemilt üleminek individuaalsele sundkokkuhoiule haiguste vastu kindlustamiseks.“

Niisugustest otsustest on haiguskindlustuse ajalugu rikas, iseäranis läinud aastasajal. Kuid kõik see pole takistanud sotsiaalkindlustuse arenemist, selle võrgu täienemist terves maailmas. Ei takista seda ka Võru arstidepäeva otsus, sellega suuremalt ei arvestata. On küllalt arste ka Eestis, kes aru saavad sotsiaalkindlustuse tähtsusest. Sotsiaalkindlustuse tarvilikkust on põhjendanud, ja põhjendavad, on kaitsnud ja kaitsevad ka arstidest hulk silmapaistvaid autoriteete.

Tuluks haigekassa vastastele sarnased otsused Võrust siiski tulevad.

Siin on see toodud vaid selleks, et näidata neid põhijooni, mis Eestis omased haiguskindlustuse vastastele, kes tahavad kõrvaldada haigekassade omavalitsust, arstiabi tööliste teha maksumiseks, eitavad sotsiaalkindlustuse vajadust Eestis, kus see veel algast-

mel on, eitavad isegi haiguskindlustust, kuigi iga aasta rahvusvahelised kongressid ja konverentsid püstitavad uusi sihtjooni, kuhu poole peab arenema sotsiaalkindlustus, täienes ja tihenedes.

Läinud aastal esitati valitsusele sotsiaalministeeriumi poolt haiguskindlustuse seadus, mis oleks laiendanud kindlustatute ringi. Riigikogu läks laiale, ega võtnud eelnõu vastu. Üksteistkümmend aastat on Eesti parlamendis peetud võitlust uue haiguskindlustuse seaduse eest. Ikka on selle vastuvõtmisel takistusi olnud. Enamus ei poolda veel seda seadust.

Ka riigiteenijate haiguskindlustuse arutamine jäi läinud aastal riigikogus pooleli. Valitsuse kava järgi tasub osa arsti- ja rohkuludest riigiteenija ise. Küsimus otsustatakse vistist tänavu.

Õnnetuste ja kutsehaiguste vastu kindlustamiseks laskis nende ridade kirjutaja, olles sotsiaalministriks, direktor J. Soninil väljatöötada vastava eelnõu, mille esitas valitsusele. Kuna aga valitsus ühes 3. riigikoguuga lalikus, aset andes uuele, jäi ka see küsimus pooleli. Uue seaduse järgi on siin tarvidus suur. Kutsehaiguste korral tekkinud tööjõukaotus ei anna veel Eesti töölisel pensioniõigust. Siin on seaduses veel tülli koht.

Õnnetusjuhtude vastu kindlustamine piirdub meil veel tööstustöölistega. Seda tuleb laiendada ka teiste tööalade kohta, ka kalapüük, meresõit, põllutöö ühes arvatud. Juba 1925. a. võeti selleks Genfi rahvusvahelisel töökonverentsil vastu konventsioon, mis Eestis veel elluviimata.

Ka kindlustusühisuse juhatus nõuab ümberkorraldust — tööliste esinduse osavõtt on siin õigustatud.

Need on põhijooned, mis eelnõus ja mida ellu tuleb viia.

Nende ridade kirjutaja poolt riigikogule esitatud haiguste, töövõimetuse ja vanaduse vastu ning leskede ja vaevelaste kindlustamise seaduse kohta võttis vabariigi valitsus 30. okt. eitava seisukoha, samuti sotsiaalkomisjoni enamus. Eelnõu tuleb riigikogus arutusele käesoleval aastal.

Haigekassad pidasid läinud aastal ära oma kongressi, millest elavalt osa võeti ja kus otsustati rida elulisi küsi-

musi. Peale selle tõi haigekassade tegevusesse elavust ja uut hoogu haigekassade tegelaste päev.

Paljude haigekassade seisukord, mis eelmistel aastatel raske oli, paranes läinud aastal.

Eestis on enamuse arusaamine ja võim, aga ka see asjaolu, et töölisorganisatsioonid veel nõrgad, ega pole küllaldaselt tegelasi, kes teeksid tööliiskindlustuse oma südameasjaks, suureks takistuseks sotsiaalsele arengule.

Kuid see ei jää nii. Arvesse võttes välismaade kogemusi, äratundes tööliisklassi elutarvidusi ja nähes, kuidas sellelegi, mis Eesti tööliisklass seni saavutanud, kallale tungitakse ja seda

hävitada tahetakse, hakkab ka Eesti tööliisklass enam tähelpanu pöörama sotsiaalkindlustusele. Ta kaitseb haigekassasid, loob nende ümber kindla ühisjõu, liidu, arendab haigekassade tegevust, kuid võitleb ka sotsiaalkindlustuse ulatuse laiendamise eest.

Võib kindel olla, et siis, kui Eesti tööliisklass üksmeelselt ja teadlikult rakendab oma jõu sotsiaalkindlustuse tööle, ka siin maksma pannakse, kultuuririikide eeskujul, tööliisklassi, rahva elu ja tervise hoidmiseks tarvilikud seadused: haiguste, vigastuste, kutsesai-guste, vanaduse, töövõimetuse ja tööpuuduse vastu ning leskede ja vaestelaste kindlustamise seadused.

Palgaliste majanduslik olukord Rootsis.

R. Sõrmus.

Rootsi töö- ja hoolekande valitsus on uurinud tööliste, alam-ametnikkude ja keskklassi majanduslikku olukorda, milleks kogus andmeid 1923 a. tulude ja kulude kohta 1.400 leibkonnalt. Vastilmunud sellekohases raamatus on toodud selle uurimuse lõplikud tulemused ja tehtud ühtlasi uuritavate leibkondade majandusliku olukorra põhjalik ülevaade. Uuritavate leibkondade hul-gast alam-ametnikkude rühma moodustasid peamiselt raudtee- ja postiteenijad. Keskklassi kuuluvateks loeti transport-ettevõtete kõrgemad ametnikud — nad moodustasid keskklassi rühmas $\frac{1}{4}$, büroode, pankade ja kindlustusseltside ametnikud, kooliõpetajad jne., kellel oli aga ülikooli- või umbes sellele vastav kõrgem eriharidus.

Et saada täpset pilti uuritavate leibkondade majanduslikust olukorrast, selleks need leibkonnad pidid arvet pidama oma majapidamise tulude ja kulude üle terve aasta jooksul (1923). Kõik igapäevased tulud ja kulud tuli täpselt üles märkida leibkondadele väljajagatud sellekohastes kaustikutes.

Andmeid koguti mitmest linnast ja peale selle maalt mitmest silmapaistvast tööstuslikust keskusest. Uuritud leibkondadest asusid linnades töölistest 76%, alam-ametnikkudest 89% ja keskklassist 80%, teised leibkonnad asusid maal.

Peale tavaliste majandusliku olukorra (büdjetilise) uuringu eesmärkide, kõnesoleva uuringu sihiks oli muuseas, selgitada, millises vahekorras on palgaliste praegune (1923 a.) majanduslik olukord, s. o. elamistasa-pind, sõjajärgne elamistasapinnaga võrreldes.¹⁾

Andmed töötati läbi 747 tööliisleibkonna, 445 alamametniku ja 208 keskklassi kuuluvate leibkonna kohta. Nende kolme sotsiaalrühma aasta-tulu oli vastavalt 3547, 4424 ja 7635, aastakulu aga vastavalt 3564, 4448 ja 7698 rootsi krooni keskmiselt leibkonna²⁾ kohta. Uuritud tööstustööliste ja alam-ametnikkude leibkondades oli keskmiselt 4,44 leibkonnaliiget ehk 3,35 täistarvitajat³⁾, keskklassi leibkondades aga vastavalt 3,35 ja 2,99. Üksikuid pole uurimuses arvesse võetud,

¹⁾ Majandusliku olukorra uurimine pole mitte tundmata ka eesti tööliiskonnale. Mitme asutuse ja isiku kaastegevusel Tallinnas 1926. a. aigul peetud hoolekande nältuse puhul Riigi Statistika Keskbürool läks korda andmeid koguda ja läbitöötada 230 Tallinnas ja 50 Narvas asuva tööliisleibkonna majandusliku olukorra kohta 1925. a. lõpul. Need andmed on avaldatud ka trükis (Eesti tööliste üldshet 1925. a. Tallinn, 1925). Meie tööliste olukorra võrdluseks Rootsi tööliste omaga toome allpool mõned andmed selle uuringu järgi.

²⁾ Rootsi kroon võrdub eesti kroonile.

³⁾ Rootsi büdjetilisel uuringul tõdu tarvitamise suhtes täistarvitajateks loeti mehed 15 aastast peale. 15 a. ja vanemate naiste erikaaluks loeti 0,9 täistarvitajat; laste erikaal võeti loomulikult väiksem.

seepärast leibkonnaliigete arv keskmiselt ühe leibkonna kohta on võrdlemisi kõrge.

Rootsi büdžetiline uuring näitas, et tööstustöölise ja alam-ametnikkude hulgas lasteta leibkondi on suhteliselt vähe (ainult 4%); leibkondi, kus oli ainult 1 laps, oli üldarvust 21%, 2—3 lapsega 44% ning 4 ja enam lapsega leibkondi 19%.

Uuritud leibkondade 1923 a. rahalistest tuludest ja kuludest üldise ülevaate annavad järgnevad andmed (keskmised leibkonna kohta kroonides):

	Tööstustöölised ja alam-ametnikud	Keskclass
a) TULUD:		
Ülejääk kassas eelmis. aastast	76,0	194,2
Tulu	3 874,3	7 635,0
Laenuid	135,9	411,2
Kättesaadud võlad	22,3	91,4
Võetud pangast	138,6	1 237,0
Kokku	4 247,1	9 568,8
b) KULUD:		
Ülejääk kassas aasta lõpul	79,2	163,6
Kulud	3 894,4	7 697,5
Tasutud võlad	135,9	550,4
Laenuid	11,1	56,4
Riigi obligatsioonide ost	6,0	18,7
Viiatud panka hoitule	120,5	1 082,2
Kokku	4 247,1	9 568,8

Huvitav on Rootsi ja meie tööliskonna tulude koosseisu võrdlus, millest selgub, et meie tööliskonna majanduslik olukord on palju raskem. Perekonnapea korraline sissetulek, loomulikult, moodustab sissetuleku üldsummast tähtsama osa. Rootsis moodustas see töölisleibkondades 83,1%, alam-ametnikkude leibkondades 86,6% ja keskklassi leibkondades 86%, Tallinnas, töölisleibkondades aga ainult 73,9%. Tähendab, meie tööliskonna tulu tööst on niivõrd madal, et meil muist allikaist rohkem tuleb sissetulekuid otsida, kui seda teeb rootsi tööline, et ülalpidada oma peret. Et katta majapidamise kulusid, meie töölised teenisid juhusliku tööga 3,6% tulude üldsummast, rootsi töölised aga ainult 2,9%. Ainult keskklass teenis juhusliku tööga suhteliselt rohkem kui eesti tööline — nimelt, 4,5%. Tähelepannava osa rootsi töölisleibkondade tulu-

dest moodustab veel laste sissemaks perekonnapeale, ütleme, leibkonna kassasse, enese ülalpidamise kulude katteks. See tegi välja tulude üldsummast 4,3%. Mida jõukamad leibkonnad, seda väiksem on laste sissemaks. Alam-ametnikkude leibkondades tegi see välja tulude üldsummast 1,9% ja keskklassi leibkondades ainult 0,6%. Sellega võrreldes meie töölisleibkondades laste sissemaks on hoopis suurem — nimelt, tulude üldsummast 6,9%. Lõpuks, veel näitlikumad on andmed naise teenistusest. Nii, naise sissetulek tööst väljaspool oma majapidamist tegi välja rootsi töölisleibkondades 1,9%, alam-ametnikkude leibkondades 1,0% ja keskklassi leibkondades 2,8% tulude üldsummast. Meie büdžetilise uuringu andmeil naised teenisid tööga väljaspool oma majapidamist Tallinnas aastas keskmiselt 67 krooni ja Narvas ligi 24 krooni, mis teeb välja tulude üldsummast Tallinna leibkondades 6,2% ja Narva leibkondades 2,8%. Need arvud näitavad meile, et tarvidus naise teenistuse järgi meie tööliskonnas on palju suurem kui Rootsis. Meie töölisleibkondades naised, saavutades oma isikliku tööga tulu pere ülalpidamiseks meeste madala teenistuse tõttu ja, loomulikult, hoolitsedes peale selle ka oma majapidamise eest, on seega oma meestele palju suuremaks abiliseks, kui seda on rootsi tööliste naised.

Kahjuks, see nähe on mitmesuguste sotsiaalsete pahede põhjuseks. Sellest on sageli tingitud perekonna korratu toitmine, puudulik laste kasvatus, sageli põhjustab see leibkonnapea (mehe) alkoholist jookide tarvitamist jne., ühe sõnaga, see ruineerib perekonnaelu.

Veel enam, kui tulude võrdluses, rootsi ja meie tööliskonna majandusliku olukorra erinevus selgub tarvitusemajapidamise iseloomu võrdlusel. Tulud määravad kulude ulatuse ja iseloomu. Kuna rootsi tööliste palga osatüübid (reaalteenistus) on ümmarguselt kaks korda kõrgem meie tööliste omast, siis nende elupilt on tunduvalt lahkumisev. Sellest ülevaate annab järgnev tabel.

	Rootsi tööliste ja alam-ametnikkude leibkonnad		Tallinna tööliste leibkonnad
	Rootsi tööliste ja alam-ametnikkude leibkonnad	Rootsi keskklassi leibkonnad	
Toitluskulud	42,9	26,9	58,5
Korteri üür	9,9	11,1	13,3
Küte ja valgustus	4,4	3,7	
Kehakatte-kulud	14,0	12,2	15,7
Maksud	7,8	12,2	0,8
Sisseseade muretsemiskulud	4,5	6,2	1,2
Osa- ja kindlustusmaksud	4,4	5,1	2,0 ¹⁾
Sõidukulud	2,0	2,2	0,7
Muud kulud	10,1	21,2	7,8
Kokku	100,5	100,8	100

¹⁾ Ligikaudne arv.

Kahjuks, meie ja Rootsi andmed pole täiesti võrreldavad, kuna meie andmetes kulude % on võetud kulude üldsummast. Rootsi andmetes aga tulude üldsummast. Ent sellest tekkida võib vahe on niivõrd väike, et meie ligikaudseks orienteerimiseks samu andmeid kasutame, ilma et võtaksime ette pikki ümberarvutusi.

Sellest tabelist näeme kõige pealt, et Rootsi töölistel ja alam-ametnikkudel toidu peale kulub ainult veidi üle 40% tulude üldsummast, meie töölisleibkondades aga ümmarguselt ligi 60%. Toiduainete ja jookide peale Rootsi tööliskonnad (normaal leibkond, milleks loeti keskmiselt 3,3 täistarvitajaga leibkond) kulutasid aastas keskmiselt 1578 kr., ehk 45,5% tulude üldsummast; alam-ametnikkude leibkond kulutas selleks keskmiselt 1.733 kr. ehk 39,5% ja keskklass 2.272 kr. ehk 26,9% tulude üldsummast. Teiste sõnadega, muudeks kuludeks (peale toitluskulude) Rootsi töölisleibkonnad võisid kulutada oma tuludest tervelt 55%, meie tööliskond aga ainult 40% ümber. Väga näitlikud on muuseas sisseseadekulude osatähtsus rootsi ja eesti tööliskonna büdžetiks. Kuna rootsi tööline aastas kulutab sisseseade muretsemiseks keskmiselt ligi 150 kr. ehk 4,5% tulust, on eesti töölistel selleks võimalik kulutada aastas ainult 13,3 kr. ehk 1,2% kulude üldsummast. Ka laste koolitamine on meie tööliskonnale palju raskemaks koormaks kui rootsi töölistele. Laste hariduskuludeks kulutasid rootsi töölised oma aasta-tulust alla 1%,

eesti töölised aga 2,7%, s. o. suhteliselt ligi 3 korda rohkem. Absoluutselt laste hariduskulud olid neil andmeil meil ja Rootsis peaaegu võrdsed, nimelt, meil ümmarguselt 30 kr. ja Rootsis 35 kr. aastas leibkonna kohta.

Korteriüüriks rootsi tööstustöölistel kulus keskmiselt ühe normaal-leibkonna¹⁾ kohta 327,7 kr. aastas. Uuritud leibkondade korteri üür oli vaba kokkuleppe, s. o. turuhindade järgi järgmine: töölisleibkondadel tuba-köök 186,7 kr., tuba ja köök 329,4 kr., 2 t. ja köök 421,7 kr. ning 3 tuba ja köök 511,8 kr. aastas; alam-ametnikkude leibkondadel vastavalt. 221,6 kr., 378,5 kr., 522,7 kr. ja 643,9 kr. Keskklassi korterite üürid olid palju kõrgemad, mis laseb oletada, et parem oli ka nende korterite kvaliteet.

Riietuse peale palgalised kulutasid Rootsis keskmiselt normaal-leibkonna kohta järgnevad summad (andmed aasta kohta kroonides):

	Tööstustöölised	Alam-ametnikud	Keskklass
Üürid	136,9	235,6	399,0
Pesu	45,2	59,8	102,3
Riie (kangas) ja niit	76,6	83,5	133,3
Pudukaubad	14,5	16,8	30,4
Ömmelusraha	13,5	21,1	53,1
Mütsid, kübarad, kindad jne.	38,0	54,1	91,8
Muud	5,6	8,6	17,1
Kokku	330,3	479,5	827,0

Inventarikuludest pildi annavad järgnevad andmed (keskmine kulu normaal-leibkonna kohta aastas kr.):

	Tööstustöölised	Alam-ametnikud	Keskklass
Mööbel	61,0	97,0	286,5
Vooditekid, pesu jne.	15,8	16,5	27,4
Kõõgiriistad, klaas ja portselaan	24,1	30,0	69,0
Sportiriistad	14,9	18,5	39,6
Muud	32,0	45,9	102,2
Kokku	147,8	207,9	525,0

Normaal-leibkonna kohta kulutasid kirjutustarbeta muretsemiseks keskmiselt aastas töölised 4,6 kr., ametnikud 5,9 kr., keskklass 15,5 kr.; telefoni-maksu maksid abonendid-töölised 5,0 kr., ametnikud 11,9 kr. ja keskklass

¹⁾ Normaal-leibkonna all oli mõeldud leibkond 3,3 täistarvitajaga.

68,6 kr.; posti-, telefoni- ja telegrafikulude üldine summa oli töolistel 17,5 kr., ametnikudel 29,4 kr. ja keskklassil 112,2 kr. aastas.

Rootsi büžetilises uuringus eristatud palgaliste kolme sotsiaalarühma tulude ja kulude vahekorrast ülevaate annab järgnev tabel (keskmised aasta-tulu ja -kulusummad normaal-leibkonna kohta kroonides):

	Tööliste			Keskclass			% (Tööliste tulud ja kulud = 100)		
	Tööliste	Alam-ametnikud	Keskclass	Tööliste	Alam-ametnikud	Keskclass	Tööliste	Alam-ametnikud	Keskclass
Tulu	3 469,3	4 390,0	8 432,5	100	127	243			
Kulud:									
Toit	1 435,9	1 550,7	1 856,2	100	108	129			
Korter, küte, valgustus, riietus, osamaksud, kindlustusmaksud	1 122,0	1 499,6	2 702,8	100	134	242			
Maksud	248,8	378,8	1 025,6	100	152	412			
Inventar, hariduskul. jne.	679,8	985,3	2 916,9	100	145	429			

Erilist tähelepanu vajab toitlusküsimus. Rootsi uurimisel selgus, et loomariigisaaduste tarvitamine toiduainena suhteliselt kõige kõrgem oli keskklassi leibkondades ja kõige madalam tööstustöölise leibkondades. Nii, loomariigisaaduste peale kulutasid tööliste ja ametnikkude leibkonnad 58,9% toitluskulude üldsummast, keskklassi leibkonnad aga 59,7%. Sellega võrreldes Tallinna tööliste toit on loomariigiainetest palju vaesem, sest siia liiki kuuluvad ained on suhteliselt palju kallimad taimeriigiainetest. Madala sissetuleku tõttu eesti tööline püüab, kus aga saab, odavamalt läbi saada. Nii, loomariigiained moodustasid oma väärtuse järgi Tallinna töölisleibkondades kõigest 45,64%, Narva leibkondades koguni 38,33% toiduainete üldisest rahalisest väärtusest. Tähtsamate toiduainetena esinevad Rootsi tööliskonna ja alam-ametnikkude tarvitamismajapidamises loomariigisaaduste hulgas mitmesugune liha (väärtuse järgi 11,7% toidukulude üldsummast, Tallinnas 10,3%, Narvas 8,1%, sealihaga 6,4% (Tallinnas 8,43%, Narvas 7,88%), kala 3,5% (Tallinnas 7,17% Narvas 9,17%) — muuseas heeringad 0,7% (Tallinnas 2,59%, Narvas 4,31%). Suhteliselt palju rohkem, kui eesti töölised, rootsi töölised ja alam-ametnikud tarvitavad

piima, mis tegi väärtuse järgi toidukulude üldsummast välja Rootsis 16,2% (Tal. 10,2%, Narvas 8,5%), võid — 8,4% (Tal. 6,7%, Narvas 3,5%), mune — 4,5% (Tal. 0,4%, Narvas 0,7%) ja juustu — 2,7%. Tallinna ja Narva töölismajapidamises juust esines koguselt nii vähesel määral, et juustust, kui töölise toiduainest, ei saa juttu teha. Nimelt, eesti tööline (Tallinna andmed) tarvitab juustu päevas keskmiselt veidi vähem kui $\frac{1}{10}$ sendi eest (arvatud ühe täistarvitaja kohta)! Seega pole „lüksusained“ meie tööliskonnale kaugeltki mitte sedavõrd kättesaadavad, kui rootsi töölisele.

Taimeriigi saadusist esinevad suuremal hulgal leib (väärtuse järgi 8,1%) ja jahu (7,5%). Ühes tangudega meie töölisleibkondades need toiduained moodustavad väärtuse järgi ligi 30% (Rootsi alla 17%). On tähelepanud, et Rootsis majandusliku olukorra tõusuga on suurenenud töölisleibkondades nisu-jahu tarvitamine, kartulite tarvitamine meie töölisleibkondades on palju suurem (Tal. 6,79%, Narvas 6,61% väärtuse järgi toidukulude üldsummast) kui Rootsis (2,8%), suhkru tarvitamine aga Rootsis suhteliselt suurem (7,8%), kui Tallinnas (6,17%) ja Narvas (6,15%).

Alkoholeid jooke tarvitati rootsi töölisleibkondades (arvatud keskmiselt normaal-leibkonna kohta) 8,6 liitrit, alam-ametnikkude leibkondades 12,5 lt. ja keskklassi leibkondades 17,5 lt. Nagu näha, ühes majandusliku jõukuse tõusuga, tõuseb tunduvalt ka alkoholist jookide tarvitamine.

Toiduainete väärtust, kui energia allikat, mida nad inimorganismile annavad, hinnatakse selle soojusenergia hulga järgi, mida nemad organismile suudavad anda. Seda mõõdetakse kaloritega.¹⁾ Saksa teadlase M. Rubner'i arvustuste järgi inimene (täistarvitaja) tarvitab soojusenergiat päevas kerge töö juures 2.600 kalorit, keskmise töö juures 3.100 kal., raske töö juures 3.700 kal. ja väga raske töö juures (kaevandustööline, metsatööline, talutööline jne.) 5.200 kal. Keskmiseks normiks võib võtta umbes 3.150 kalorit. Rootsi

¹⁾ Väikeseks kaloriks nimetatakse soojushulk, mis suudab soojendada ühe grammi veit ühe Celsiuse kraadi võrra.

Inglise pilt

Naistöölised

uuringu järgi uuritud leibkondades töit oli kaloriterikas. Nii, tööliste toit sisaldas keskmiselt ühe täistarvitaja kohta

3.390 kal., alam-ametnikkude toit 3.420 kal. ja keskklassi toit 3.760 kal. Mida pererikkamad on leibkonnad, seda

energiavaesem on toit. Nii lasteta tööliste ja alam-ametnikkude leibkondades toidu sisaldus täistarvitaja-päeva kohta oli 3.890 kal., ühe lapsega leibkondades 3.740 kal., kahe ja kolme lapsega — 3.440 ning 4 ja enam lapsega leibkondades 3.140 kal. Nagu näeme, rootsi töölisleibkondades toit on energia hulga poolest rahuldav, vaatamata pere suurusele. Eesti tööliste tulu oli aga niivõrd madal, et tarvilikul määral suutsid end toita ainult väikesed perekonnad. Neljaliikmelistes leibkondades toidu energia sisaldus oli 1% võrra ning 5 ja enam liikmelistes leibkondades ümmarguselt 7% võrra alla normi.

Palgaliste keskmine elamistasapind

oli kümne aasta jooksul (1913—1923) märksa tõusnud. Uuritud leibkondades keskmine tulu oli 1913.—14. a. 1.882 kr., mis vastas 1923. a. hindade järgi 3.354 kroonile. Tegelik tulu oli aga 1923. a. keskmiselt 3.981 kr., s. o. 1914. a. tulust kõrgem 18,7% võrra. Kulusummade järgi otsustades, arvatakse rootsi tööliskonna elamistasapind paranenud olevat, sõjajärel võrreldes, 20,3% võrra. Ühes olukorra paranemisega on tunduvalt tõusnud paremate toiduainete tarvitamine jne. Sõjaaastail ja sõja järele ka rootsi tööliskonna majanduslik olukord on olnud palju raskem, kui praegu. Nii, näiteks, 1918. a. toidusisaldus oli ainult 2.600 netto — kalorit.

Tegeliku arsti kõnetunnist.

Dr. H. Jürgenson.

Tegeliku arsti elus tuleb ette nii mõndagi erinevat, mis vajab ülesmärkimist. Nimetame siin vaid üksikuid juhte, kust näha, kuidas rahvas suhtub arstikunstisse ja haigustesse. Vanad arstid teaksid sedapuhku palju rääkida, märgin siinkohal ainult mõned neist.

Kõnetundi tuleb noor tubli talupere-mehe, viga tal on see, et kõht tihti lahti. Pärin, kas ta end ennem arstinud? Vastus: arstinud end juba mõni aeg, kuid ilma suurema tagajärjeta. Selgub, et viimane arst kirjutanud talle mingisuguseid tilkasid, käskinud neid 25 tilka sisse võtta, ta aga võtnud terve pitsitäre; tagajärg olnud see, et hariliku 3—4 tunni magamise asemel maganud ta seejärel tundi 15. „Hea“, võisin öelda, nähes viimase arsti retseptuuri signatuuril ka oopiumi, „et ei jäänud mitte seejärel magama kogu eluks ajaks.“

Mis järeldust siit teha? Rohtu tuleb nii tarvitada, nagu arst seda määranud on. Mis pidin ma temaga nüüd tegema? Kas harilikust neli korda nõrgemat rohtu kirjutama, et kui ta minu rohtu näiteks kolm pitsi täit võtaks, ta ikkagi jääks seejärel elama; mõelsin tookord kaua.

Teine juhus. Haigeks jääb väike laps: kõha, valud terves kehas jne. Kutsutakse ennem üks arst, hiljem

teine. Leitakse viimaks, et laps saanud teraval kujul reumatismi, jalad on nii tulised, et nende külge puudutaminegi on valus. Kuid mis teevad vanemad? Nad kutsuvad kolmandaks masseerija, kes ometi „masseerinud“ terveks lapse, nagu ütlesid. Mida arvavad arstid selle kohta? Vastus: viimase arsti poolt antud reumatismi vastu määratud rohi aitas last, mitte aga masseerimine. Viimast ei oleks saanud teha, kui rohi ei oleks valu ennem ära võtnud. Läksid mööda mõned nädalad, siis kohtasin lapse vanemaid; masseerijat tänasid nad ka siis veel. Üldiselt aga ei saa arstid soovitada masseerimist sarnasel korral ette võtta.

Järgmine juhus elust. Küla kuskil kaugel, Bessaraabias, ilmasõja päevil. Külad on seal, nagu teada, suured, paari kirikuga, kuid väga tihti ilma ühegi arstita. Tuleb moldavaanlane üheksa-aastase lapsega. Alumise lõualuu osad ülespaisunud, tegemist on meil siin mumpsiga või põrsahaigusega. Jõudsin hiljemini polgu laatsaretti, velskerid-abid olid ise enne seda pikemat aega haiguse viga otsinud, kord lootes vigastatud hammast leida, kord üles-tursunud kahepoolseid (mandleid) jne. Asun haiget vaatama. Küsin ennem lapse isalt, miks nad haigemajat siia ei

ehita ehk vähemalt üht arsti ehk selle abi külla ei palka? Küsimusele järgnes tuttav süüdistamine: jah, ma tahaks küll aga teised ei olevat tahtnud jne., sõnaga, see — et tahetakse arstiabi ainult siis, kui haige ollakse, teisel ajal pole arsti tarviski. „Mis on?“ küsib viimaks lapse isa, kui arst last vaatanud. „Pörsahaigus“, vastan, „see ei ole veel mitte midagi“, jatkan.

„Kui ta aga suureks saab (s. o. laps) ja teie haigemaja siia ikka ei ehita“, jatkab isat väljasaatja sapiline velsker, „siis saab teie lapsest eht siga.“

Võtame uue juhuse. Kõnetunnis ootavad veel mitmedki haiget. Kuna ametiasjus kõnetundi pisut hilinema pidin ja kõiki ootajaid (ise sealjuures poolhaigena) vastu võtta ei jõua, ütlen: rasked jäägu siia, kergemad tulgu homme. — Selgus aga, et homme tulid lootusetult haiged (kasvajad jne.), kerged jäid aga kõik samal päeval kohale.

Mis selgub siit: inimene tahab end ka ise petta, raske on pidada ennast lootusetult haigeks, valetama peab eneselegi. Kui inimene aga vähevõitu haige, siis on ta kärsitu ning rahutu. Ses suhtes tuleb ettevaatlik olla, kui inimesele ta haigusest lähemalt rääkida, — mitte igaüks ei mõista ühtviisi enese üle kohut, ei näe surmas, et see tal viimaseks kohtuks on.

On teada, et näljuval inimesel kaob kehast kõige pealt suuremal määral rasv, siis hakkavad lihased järelandma jne., kuna kõige vastupidavamad ergurakud ja veri on. Võib tähele panna, et haigestunud esimestel päevadel sugugi ei söö, ei taha süüa, seetõttu kaotavad nad ka kaalus (rasva jne.). Endine Tartu ülikooli professor Dr. Jarotski omas töös „Idealism kui füsioloogiline faktor“ tähendab selle kohta, et seal, kus haigestunu juures rasv jne., nii öelda jämedamad materiad kaduma hakkavad, paneme sellaste haigete juures tähele teatavat paleuslikkust ning idealismi, mida seletada tulevat sedapuhku nälga kannatava haige ergurakkude intensiivsema tööle hakkamisega. Lühidalt öeldes: rasv jne. kaob, suurenev töö hakkab end see eest ilmutama ergurakkude tegevuses. Meie lisame siia aga veel

omalt poolt juurde: saab aga inimene terveks, siis on uuesti kadunud ta idealism; tulevad meelde Juhan Liivi üle Peipsi minevad mehed, kes ühelt jäätükilt teisele hüppavad ja surma kartes lubavad kirikule suurt küünalt kinkida ja naist mitte peksa, saavad nad edasi ning üks kukkudes vette tunneb jalgade all maad, siis on unustatud jumal ja kõik muu: „Maa, kurat, maa!“, hüüab kohe mees.

Väga sagedasti võib näha, et kord kuume, kord sooje pudeleid ilma arsti käest nõu küsimata kõhu peale pannakse. Enamasti armastatakse kuume pudeleid ehk kaerakotte panna. Seda tehakse mõnikord õieti, mõnikord aga täiesti valesti. Kas tõesti on igakord raske arsti paluda, et saada siin õiget nõu. Sapikivide juures, valude juures kõhus, kui kõht lahti, on kuum väga hea. Pimesoole (ussijatku) põletiku juures aitab ka kuum enamal juhusel küll, kui aga on tekkinud pimesoole põletiku tagajärjel kõhukelme põletik ja lõikusele ei saa veel nii pea viia, siis aitab jääkülm.

Teada on ka ju, et maohaavade tagajärjel tulevad ilmsiks maos (kõhus) tugevad valud, võib ilmuda verine oksendamise; siinjuures muidugi aitab ükski külm (et maohaavade seinte veresooni aidata kokku kiskuda, seega jääks verejooks maost ära); antakse ju selleks ka väikseid jäätükke neelata jne.

Mõnikord ei saa ega ei tohi milgil viisil pimesoolika (ussijatku) operatsiooni ette võtta, haige peab mitmeks nädalaks voodi jääma, kuum kõhu peal, väga vähe, parem mitte midagi sööma jne. Läheb see haigusehoog (punetav, ülestursunud pimesool, mis otse kivina läbi kõhuseinte tunda on) mööda, alles siis võib võtta ja võetakse lõikus ette; harilikult kutsutakse seda puhku haiget tagasi paari kuu järele. Miks vedada sarnast haiget kaugele linna, kui sarnane asi juhtub maal, see võib väga tõsiselt lõppeda. Linnast haavaarsti välja kutsuda peab siin viibimata.

Siit võis selguda, kuivõrd ettevaatlikult ja mitmeti talitama peame, kui on, nagu öeldakse mõnikord, „väga tuntud“ pimesoolika põletik. Haava-

arst kutsutagu kohe ka maohaavade puhul, kui verd oksega tuleb. Tuleb verd kõhaga (kurgust ehk kopsust), siis tuleb uuesti kutsuda arst.

Jälle juhus elust. Tuleb naine, kaebab valude üle kõhus. Arst toimetab mõningaid uurimusi, leiab väljaheidetes paelussi mune. Ütleb haigele, milles asi seisab. Kirjutab rohu, et usse väljaajada ja ütleb sellest kõigest naisele. „Aga kuidas ma siis elama jään?“ küsib seejärele naine kohkunult, olles kindlasti sellel veendumusel, et elamiseks paeluss peab olema soolikates.

Et usse väga tihti kõhus leidub, näitasid kooliarstlised uurimused Tartus, kus õpilaste keskel leiti solkmeid 5%. Tuleb väljaajada neid söödikuid, et mitte kahvatuteks muutuda neid kandes kõhus, rahvas tihti ei pane selle peale palju rõhku, kuna see kindlasti tähelepanu väärrib.

Samuti tuleb ka röga uurida lasta, kui karta on tiisikust.

Tegeleval arstil tuleb tihti kohata ka valetajaid; valetada on õige kerge nendel, kellel arstiabi on maksuta. „Kirjutage mulle rauaveini“, ütleb arstituppa astudes noor tööline. „Miks?“ küsib arst. „Seepärast, et sain seda ennemgi“, vastab ta. Kuid see juhus on ise tühine. „Kirjutage mulle piiritust“, seda nõutakse juba tihedamalt. „Kas väliselt või sisse võttes on ta

teid aidanud“, küsib vilunud arst. „Ja just väliselt“, vastatakse. Et siin tegemist oli „haigega“, kes omal kuulul rohtu ostab, siis kirjutab talle arst piiritust ühes haiseva piiritusega. Haige läks kodu, tellis apteegist rohu, tuli aga ruttu tagasi, öeldes, et endine piiritus, mida ta varem tarvitanud, pole mitte nii haisunud. „Teid aitas vist piiritus, võttes teda sisse“, küsis arst nüüd õige julgesti. „Jah“, julges ka „haige“ vastata. „Siis olete te eksinud aadressiga, selle „apteegi“ nimi on „monopol“, ütles seejärele arst ja haige jäi ilma piirituseta.

Kirjutatagu mõne ametiasutuse kuul jooti, sidemeid jne. sellepärast, et võib olla, võib juhtuda midagi, — sarnaseid asju kuulduv täna õige tihti meil.

Tuleks katsuda igalpool piirata kulusid kõigi ennest haigeks pidavate juures.

Muidugi tullakse kõnetundi õige tihti, kus katsutakse varjata, arsti petta oma raskejalgsusega jne. Võetakse sisse midagi, öeldakse eluselt silisele, et sissevõetav aine oli mürk, kutsutakse arst, selgub hiljem, et kõik seekord õnneks oli lavastus. Ka kõiksuguseid kohtusse mitteilmumise tunnistusi nõutakse teine päev, pärast kohtu, omale arstidelt järele, et pääseda ainult kohtutrahvist. Inimestes on küllalt tahtmist valetetele viia ka arsti, kellele nad peaksid ainult tõtt kõnelema.

Haigekassade tegevusest.

Tallinna Ühise Haigekassa peakoosolekul

30. dets. 1929. a. vaadati läbi rida kaebusi abirahade kärpimise kohta. Neid oli üldse 28. Kärpimisi oli tehtud hilja registreerimise ja arstimääruste mittetäitmise pärast.

Juhatuse aruandest, mille ette kandis esimees J. Kraan, selgus, et haigekassa seisukord tunduvalt on paranenud. Üldmäärusi, samuti abirahade ja arstiabi norme täiendati. Lõpuks arutati vahekorda arstidega.

Kuresaare Ühise Haigekassa erakorralisel peakoosolekul

15. dets. 1929. a. kinnitati 1929. a. lisa-eelarve ja määrati kindlaks abiandmisenormid.

Asjaajaja A. Asuja selgitab senist puudlikku kassaosaliste keskmise päevapalga arvestusviisi, missugune moraalset ebaõiglane ja sellest peajasjalikult kasu saavad korrald

töölviibinud kassaosalised. Et väljaarvestusviis aga teistes suuremates haigekassades otsustabekohasem ja õiglasem, siis palub peakoosolekut asja igakülgselt läbi arutada ja täiendada arvestusviisi parandada.

Esimees H. Rattur teatab, et käesoleval aastal Tallinnas korraldatud üle-eestimaalisel haigekassa tegelaste konverentsil muuseas ka kassaosaliste keskmise päevapalga arvestusviisi arutusel olnud ja seal vastu võeti otsus, mille järele üldiselt soovitatakse, et kõikides haigekassades kassaosaliste keskmine päevapalk väljaarvatakse ühistel alustel, sest käesoleval ajal pidada see igas üksikus haigekassas isesuguselt sündima. Lõpuks tutvustab peakoosolekut kavandatava keskmise päevapalga arvestusviisidega.

Peakoosoleku juhataja kannab ette kassa juhatause järgmise ettepaneku: „Kassaosaliste

keskmise päevapalga väljaarvestamiseks tuleb ühe kuu jooksul teenitud tasu jagada 30 päevale, sellepeale vaatamata, kui palju keegi tööpäivi tööl olnud. Seesuguselt väljaarvestatud keskmine päevapalk tuleb, vastavalt haigusabiraha normile, tasuda kõikide haiguspäevade

eest, ka pühade ja pühapäevade eest, kui need haiguse aja sees olid.

Peakoosolek, küsimust igakülgsest läbiarutades, leidis, et teatavaks tehtud keskmine päevapalga väljaarvestus on õiglane ja otsustas ühel häälel juhatuse ettepaneku kinnitada.

Naised korjamas väljadele mahajäänud kartuleid.

Kinnitusameti otsusi.

3. jaoskonna Kinnitusameti koosolekult 30. novembril 1929. a.

Eesti Tööliste Kinnitusühisus — revlendi osas.

Eesti Tööliste Kinnitusühisus kirjaga 4. VI. s. a. palus kinnitusametit haigekassade volinikkude peakoosolekute otsuste kinnitamisel rõhku selle peale panna, et volinikkude peakoosolekute otsused, kus abirahade suuruses vahet on tehtud harilikkude haiguste ja õnnetusjuhtumiste tagajärjel tekkinud haiguste vahel, mitte kinnitamist ei leiaks, sest kinnitusühisuse arvates ei ole sarnased peakoosolekute otsused kooskõlas tööstuslise töö seaduse §§ 310 ja 311 nõuetega, kus abirahade suuruse suhtes vahetegemine esimese 13 nädala jooksul ükskõik missugustel põhjustel tekkinud haiguste vahel ei ole lubatud.

Kinnitusamet leiab, et asi tuleb läbi vaatamiselt kõrvaldada, kuna kinnitusamet ei saa arvestada kõrvalt tulnud soovialvaidustega, vaid otsustab küsimusi konkreetsete juhtumiste seisukohalt, mispärast otsustas:

Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kiri 4. juunist 1929. a. nr. 2923 läbi vaatamiselt kõrvaldada.

Abirahade suurus ja Kinnitusühisus.

Eesti Tööliste Kinnitusühisus esines kaebusega 4. juunil 1929. a. nr. 2926 all Rakvere üldise haigekassa volinikkude peakoosolekul 5. mail 1929. a. päevakorra p. 4 all vastuvõetud otsuste vastu abirahade suuruse määramise asjus ja palus, et kinnitusamet nimetatud otsused kinnitamata jäta. Kaebuse esitamiseks on põhjust annud asjaolu, et haigekassa volinikkude peakoosolek 5. mail 1929. a. määras kindlaks abirahade normid 1929. aasta peale, on otsustanud maksta abirahasis harilikku haiguse puhul haigemajas ravitsemisel üks kolmandik ($\frac{1}{3}$) palgast, kuna tööõnnetuste tagajärjel tekkinud haiguse puhul haigemajas ja kodus ravitsemise ajal — $\frac{1}{2}$ palgast. Kinnitusühisuse arvates ei luba seadus esimese 13 nädala jooksul abiraha suuruses vahet teha üksikute haiguste liikide vahel ja kuna abiraha maksmine õnnetusjuhtumiste puhul on kinnitusühisuse kanda, riivata seesugune vahetegemine otsekohe kinnitusühisuse huvisid, mispärast palubki seda Rakvere üldise haigekassa volinikkude peakoosoleku otsust mitte kinnitada.

Kinnitusamet leiab, et käesoleva kaebuse

otsustamisel aluseks tuleb võtta kaebuse juures esitatud riigikohtu administratiiv-osakonna otsuse ärakiri nr. 536-II 1928. a. novembri/detsembrikuu 20./4. päevast, mis tehtud analoogilises asjas. Selle otsuse motiivides on öeldud, et Tööstuslise töö seaduse § 311 ettenähtud tähtaegade jooksul ei või abiraha suuruse suhtes vahet teha harilise haiguse ja õnnetusjuhtumise tagajärjel tekkinud haiguse vahel, seega kaebus rahuldada tuleks, kuid et samas Riigikohtu otsuse motiivides on edasi seletatud, et mäetööstusliste ettevõtete suhtes igal juhtumisel peab õnnetusjuhtumiste puhul maksetama ½ keskmisest päevapalgast ja pealegi on ettevõtte juhataja kohustatud selle summa haige-

kassale tagasi maksma, mitte aga kinnitustühisus ning et kaevatud haigekassa alla kuulub ka mäetööstuslisi ettevõtteid (Vanamoisa kaevandus), Kinnitustühisus aga peakoosoleku otsust täies ulatuses tühistada palub, siis oleks kaebuse rahuldamise puhul vastolu Riigikohtu otsuse motiividega, sellepärast kaebust rahuldada ei saa, vaid vastolude tõttu ja selgituse saamiseks kuidas seda Riigikohtu otsust üldse mõista ja käsitada, tuleks asi anda läbivaatamiseks Kinnitustühikogule. Eeltoodud põhjustel ja Kinnitustühise seaduse § 13 I ja p. 11 põhjal otsustas Eesti Tööliste Kinnitustühisuse kaebus saata Kinnitustühikogule. Edasi-kaebus ilhe kuu jooksul.

Sotsiaalkindlustuse edu välisriikides 1929. a.

Läinud aastal kasvas rahvusvahelistel konverentsidel sotsiaalkindlustuse kohta vastuvõetud konventsioonide ratifitseerimise arv.

12. rahvusvaheline konverents võttis vastu õnnetusjuhtude vastu võitlemise konventsiooni.

13. konverents arutas merimeeste haiguste vastu kindlustamise küsimust.

Haigekassade üleilmne liit omal kongressil Zürichis nõudis tungivalt sundusliku kindlustuse laiendamist, samuti astus teravalt välja haigekassade omavalitsuste hävitamise vastu.

Terves reas riikides oli sotsiaalkindlustus poliitilise võitluse tulipunktiks.

Nii suudeti Saksamaal tagasi lüüa kallaletung sotsiaalseadusandluse vastu ja neid seadusi isegi märksa laiendada. Raskejalgsuse ja sünnituse vastu kindlustamist reformeeriti. Toetust rasedatele naistele, kes tööst vabastatud, suurendati kuni ¼ tööpalgani. Ka kutsehaiguste nimestikku täiendati tunduvalt.

Iseäranis tähtsaks võiduks sotsiaalkindlustuse alal tuleb lugeda seda, et Saksa töölistel läks korda tagasi lüüa kallaletungi tööpuuduse vastu kindlustamisele.

Väljatöötamisel on uuendusi haigekassade seaduses.

Inglismaal muudeti tööpuuduse vastu kindlustamise seadust, seda täiendades ja laiendades nende leskede ringi, kellel õigus mehe surma järele pensioni saada. Tööpuuduse vastu kindlustamise seaduses alandati vanadust, millest peale on töölisel õigus toe-

tuse saamiseks, 16 aasta pealt 15 peale. Peale selle suurendati allcaliste tööliste ja perekonnaliigete toetusi.

1930. a. veebruarikuul peab jõusse astuma Prantsusemaal sotsiaalkindlustuse seadus, millega asutatakse haigekassad ja luuakse tööõnnetuste vastu kindlustamise asutused.

Tshehoslovakkias võeti vastu korraldus, mille järele saavad riiklikku toetust need isikud, kes pole kindlustatud vanaduse vastu. Samuti tehti avaramaks teenijate haiguste vastu kindlustamise seadus.

Taanis valmistatakse ette kõigi kindlustusalade liitmist ja üldist elanikkude kindlustamist.

Ka paljudes teistes riikides tehti samme edasi sotsiaalkindlustuse arendamiseks. Nii näiteks Belgias, Schweitsis ja Rootsis.

Isegi Itaalias olid fashiistid sunnitud tööliste nõudmisi rahuldama ja sotsiaalkindlustuse alal rea reforme teostama. Kõrgendati invaliidide pensione. Pandi maksma merimeeste ja lendurite haiguse vastu kindlustamise seadus. Kuid üldist sotsiaalkindlustust Itaalias siiski veel pole, nagu kahjuks Eestiski.

Ka Põhja-Ameerika riikides kasvas võitlus sundusliku sotsiaalkindlustuse teostamiseks.

Nii on läinud aastal olnud sotsiaalkindlustuse alal mitte ainult tagasikikumine, Lätis, Poolas, Jugoslaavias ja Ungaris, vaid ka silmapaistev areng Saksamaal, Inglismaal, Prantsusmaal, Tshehoslovakkias, Taanis ja teistes riikides.

Sotsiaalkindlustusest välismail.

Reaktsioon ja sotsiaalkindlustus.

Riikides, kus haripunktile jõudmas reaktsioon, on läinud aastal tungitud kallale ka sotsiaalkindlustusele ja haigekassadele.

Lätis muudeti valitsuse otsusega haigekassade seadust, nende õigusi kärpides ja osa haigekassasid ühendades.

Poolas hävitati 175 haigekassas omavalitsus ja asetati need valitsuse ametnikkudega ja töösturite esindusega.

poolkida. Ka Eesti haigekassadest omavalitsuste kõrvaldamisest ja kinnitatute õiguste piiramisest on valitsuse lehtedes kõneldud. Nii „Kaja“ nr. 251, 1929. a. See ennustab, et edaspidi siingi ses suunas teotsema hakatakse. L. J.

Sotsiaalkindlustus N.-Venemaal laieneb.

1927./28. celarve aastal oli N.-Venemaal sotsiaalkindlustuse alla kuuluvaid isikuid

Läti õpetajate haigekassa kopsuhaigete sanatoorium Inčukalnis

Poola haigekassade peakoosolek ja juhatus koosnes $\frac{3}{4}$ kinnitatute ja $\frac{1}{4}$ töösturite esindajast. Riigil oli vaid järevalveõigus. Kuid tööministeerium tagandas raioonihaigekassade juhatused ja asetask ametnikkude ja töösturite esitajatega. Ka haigekassade teenijaid vallandati, uued võeti asemele. Toetusi ja arstiabi vähendati viimase piirini. Põhjuseks toodi seniste juhatuste ebaproduktiivne tegevus. Haigekassade kongressil eitas valitsuse esitaja arvamist, nagu tahetaks haigekassade omavalitsust kõrvaldada. See olevat sündinud vaid ajutiselt. Edaspidi seatavat omavalitsust uuesti jalule.

Samuti on talitatud ka Jugoslaavias.

Ungaris on küll 1927. a. seaduse alusel haigekassades uuesti omavalitsus, kuid liig piiratud kujul. Valitsuse ametnikkude vastu on koondatud suur ülevõim.

Ka Venemaal on tööliskindlustusasutusi „puhastatud“, samuti pensionäride nimekirju.

Eestis jägitakse reaktsiooni saavutusi välisriikides hoolega ja püütakse neid siia

9.678,8 tuhat, 1928./29. a. aga 10.468,5 tuhat. Pensionäride arv on tõusnud 849,1 tuhande pealt 1.012 tuhande peale, tööpuuduse vastu kinnitatute arv 657,9 tuh. pealt 853,7 tuhande peale.

Vanaduse vastu kindlustamise seaduse laiendamine Nõukogude-Venes.

N.-Vene sotsiaalkindlustuse keskvalitsuses on väljatöötamisel seaduse eelnõu, mille järel vanaduse vastu kindlustamise seadusele alluks ka poligraafia-, tubaka-, klaasi-, portselani- ja keemiatööstuses töötajad.

Töötaoleku all kannatajate toetamine Tšehhoslovakkias.

Tšehhoslovakkias toetatakse töötaoleku all kannatajaid ametiühingute kaudu, kellele riik selleks otstarbeks annab toetust. 1929. a. esimesel poolikul on riik ametiühingutele selleks otstarbeks annud 39 miljoni tšehhi krooni.

Mitmesugused teated.

Sotsiaalseaduste vastu.

Riigikogule on esitatud sotsialistliku rühma poolt: Haiguse, töövoimetuse ja vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamise seadus, töötaja (8-tunniline tööpäev) seadus ja töölisvanemate seadus. Vabariigi valitsus on sotsiaalkomisjonile teatanud, et ta nende seaduste vastu on asunud eitavale seisukohale. Muidugi asub samale seisukohale praeguse valitsuse koalitsioon, see on — enamus.

Surevus Nõukogude Venes langenud.

Ametlikkude andmete järgi on Nõukogude Venemaal laste surevus ja epideemilised haigused, iseäranis plekiline ja korduv tüüfus, rõnged, tiisikus ja süüfilis vähenenud. 1926. a. oli surevus 21,5 tuhande elaniku kohta, ennesõda oli 27,9. Laste surevus on 170 tuhande sündinu kohta, kuna see ulatas 1902.—6. a. 275-ni.

Teravaid nakkushaigusi oli 1927. a. 1.218.000, kuna aga 1914. a. neid oli 2.658.000.

1926. a. sündis 4.045.319, suri 1.928.509, loomulik juurekasv 2.116.810.

Abiellusid 1926. a. 10,8 1.000 elaniku kohta,

lahutati 1,6. Need arvud ületavad Euroopa omi.

Surevus oli suur Soome sugu rahvaste keskel: tseremissidest surid 31,9, votjakidest 36,3, tshuvashidest 28,6, permlasi 25.

Tervishoiu olud on tunduvalt paranenud Moskvas ja Leningradis. Moskvas 18, Leningradis 14,4 tuhande elaniku kohta.

Mõjuv abinõu higistamise vastu.

Eriti kuumadel suveaegadel kannatavad paljud jalgade higistamise all. On soovitatud selle vastu mitmesuguseid vahendeid, mis küll higistamise ära kaotavad, kuid organismi peale halba mõju avaldavad. Hiljuti on Takema laboratooriumi poolt väljalastud higipulber „Sec“, mida on proovitud ja heade tagajärgedega. Ka Eestis on arstid nimetatud pulbriga katseid teinud ja tagajärgedega täiesti rahule jäänud. Hea abinõu jalgade higistamise vastu on sagedane jalgade pesemine ja korralik eluviis.

Kirjandus.

Lastehoid esimesil eluaastail.

Vähe on Eesti naised ettevalmistatud laste kasvatusele. Just ka ema teadmatuse arvele tuleb kirjutada osa laste surevusest, haigustest, vigastustest ja nõrkusest. Kirjandust lastekasvatuse küsimuse kohta on Eestis veel vähe. Nüüd on ilmunud Dr. Olga Madissoni poolt sisukas raamat „Lastehoid esimesil eluaastail“, 128 lhk., 75 joonisega. Sisuks on: Rinnalaste eest hoolitsemise tähtsus, raseduse tervishoid, vastsündinud lapse iseärasused ja imiku keheline ning vaimline arenemine, lastetuba, lapse voodi, riietamine, rinna-

lapse vannitamine ja muu puhtuse eest hoolitsemine, rinnaga imetamine, vitamiinide tähtsusest laste toitmises, kunstlik toitmise, rinnalapse juurtoit, soovitavaid rinnalapse lisatoite ja nende valmistamine, väikelapse keheline arenemine ja hoolitsemine tema eest, tavalisi lastehaigusi, neist hoidmine ja nende ravimine, tavalisemaid lastehaigusi pärivusest ja tüütvishoist.

Raamatut võib soovitada igale emale ja kõigile, kellel lastega kasvatusega kokku puutumine.

Raamatut tellida võib ka „Töö ja Tervise“ talitusest.

„Töö ja Tervis“ tellijad!

Uuendage kohe tellimist 1930. a. peale!

Tellimise hind (postiga):

aastas (12 numbert) — 120 senti, poolaastas (6 nr.) — 60 senti, veerandaastas (3 nr.) — 30 senti, üksiknumber — 10 senti. Välismaale aastas — 150 senti.

Tellimisi võtavad vastu: haigekassad, kõik postiasutused, ajakirjanduse kontorid, suuremad raamatukauplused, ja „Töö ja Tervis“ talitus — Tallinnas, V. Pärnu m. 31.

Haigekassade tegelased, töölised ja teenijad, arstid, töölisühingud, raamatukogud ja lugemislauad, kogukonna omavalitsuse tegelased, töösturid ja kõik kodanikud, kellel huvi sotsiaal- ja töölisküsimuste vastu,

tellige ja levitage „Töö ja Tervist“!

Tegev toimetaja: L. Johanson, kaastoimetaja: A. Tooms.

Vastutav toimetaja: Juhan Ode.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.